

LEARNINGS

Integriteit

DEEL 1 VAN 3:

Herkennen

Inleiding

Deze learning is de eerste in een driedelige serie die vanuit de context van de haven integriteit centraal stelt. Meer kennis en begrip hierover zorgt ervoor dat organisaties in staat zijn om integer gedrag te stimuleren en/of te bevorderen.

De learnings zijn bedoeld voor iedereen die hierin een rol speelt, of het nu is als bedrijf of organisatie, werknemer, HR-specialist, leidinggevende, PFSO-er, etc.

De learnings worden aldus in een serie van drie aangeboden en behandelen het onderwerp 'integriteit' vanuit de thema's: **herkennen, bewustzijn, voorkomen.**

Deel 1: herkennen

In deze learning wordt behandeld:

- integriteit als containerbegrip
- de rotte appel en het interpreteren van niet-integer gedrag
- typeren van integriteits-schendingen
- niet-integer gedrag typeren in de context van de haven

Integriteit en integer handelen: containerbegrippen

Wat integriteit inhoudt, is lang niet altijd duidelijk, terwijl integriteit iets is wat iedereen belangrijk vindt en wat iedereen raakt. Integriteit is een waar containerbegrip.

Vanuit het Latijn betekent integriteit letterlijk gaaf, intact, heelheid of ongerept (niet aangeraakt), afgeleid van het werkwoord **'tangere'** ↗ (aanraken) en het woord 'integritas'. Integriteit betekent dus dat iets of iemand onbesmet, onaangetast, ongekreukt of ongeschonden is.

Om het begrip niet te smal te maken, heeft de wetenschap **zes visies op integriteit** ↗ (PDF) benoemd. Integriteit als:

1. heelheid
2. professionele verantwoordelijkheid
3. ideaal
4. onkreukbaarheid en rechtschapenheid
5. overeenstemming met de waarden in wet en regel
6. overeenstemming met geldende morele waarden en normen

Niet-integer gedrag en de rotte appel

Vanuit de beschrijvingen van integriteit zou je niet-integer gedrag het makkelijkst kunnen definiëren als gedrag dat tegen de heersende waarden en normen ingaat. Soms is precies duidelijk waar de scheidslijn tussen integer en niet-integer gedrag ligt. Vaker echter doen zich morele of **integriteitsdilemma's** [↗] voor. In dat geval moet een keuze worden gemaakt tussen de normen en waarden die op dat moment in het geding zijn. Het is belangrijk om hierbij te beseffen dat normen niet universeel zijn; wat als integer en niet-integer wordt bestempeld kan variëren naar tijd en plaats.

Het definiëren van integriteit en niet-integer gedrag is dus één. Maar, het herkennen en als zodanig bestempelen is iets totaal anders. Wat jij benoemt als niet-integer, kan door bijvoorbeeld een collega heel anders worden gezien.

Het spreekwoord 'één rotte appel in de mand, maakt al het gave fruit te schand'. Waar? Zeker. Een integriteitsschending door een werknemer straalt absoluut uit en heeft negatieve gevolgen voor collega's, relaties en de organisatie als geheel.

De mand in dit spreekwoord is echter minstens zo belangrijk. Integriteit is namelijk in feite voorwaardelijk voor het goed functioneren van organisaties en bedrijven. Effectiviteit, doelmatigheid, en klantgerichtheid zijn dat ook. Samen maken zij de kwaliteit van de organisatie of het bedrijf. Als de mand dus een gezonde voedingsbodem vormt door integriteit uit te dragen en te stimuleren, is dit een goede basis om niet-integer gedrag te voorkomen.

Hierover meer in deel 3 van deze serie.

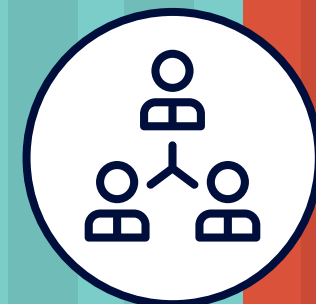
Typen van integriteitsschendingen in de havencontext

Tegenover integer handelen, staat niet-integer handelen, ofwel integriteitsschendingen. Bij een integriteitsschending op het werk wordt de positie of functie gebruikt in strijd met de daarvoor geldende waarden en normen.

In de literatuur wordt — onder andere — deze indeling van typen integriteitsschendingen gemaakt:

1. Corruptie: omkoping
2. Corruptie: bevoordeling van vrienden, familie, partij
3. Fraude en diefstal
4. Dubieuze giften en beloften
5. Onverenigbare nevenfuncties, activiteiten en/of contacten
6. Misbruik van bevoegdheden
7. Misbruik en manipulatie van (de toegang tot) informatie
8. Discriminatie, (seksuele) intimidatie en onfatsoenlijke omgangsvormen
9. Verspilling en wanprestatie
10. Wangedrag in de vrije tijd

Deze indeling van typen integriteitsschendingen kan worden beschouwd als een continuüm van 'harde' naar 'zachtere' schendingen — wat overigens niets zegt over de vraag welke gedraging meer of minder afkeuringswaardig is.

Binnen de context van de haven en de problematiek van de ondermijnende criminaliteit of bijvoorbeeld meer specifiek de (drugs)smokkel is de volgende indeling meer van toepassing. Deze indeling is gemaakt op basis van een onderzoek door het WODC (2017) naar georganiseerde criminaliteit en integriteit van rechtshandhavingorganisaties.

Deze typologie gerelateerd aan de havencontext kent 5 integriteitsschendingen:

1. onjuiste omgang met (vertrouwelijke) informatie ('lekken')
2. ongewenste contacten met criminelen (in de familiesfeer, kennissenkring etc.)
3. niet optreden tegen activiteiten met als doel criminaliteit
4. faciliteren van activiteiten met als doel criminaliteit
5. advies geven aan leden van criminele samenwerkingsverbanden

Uit casussen in de haven blijkt dat het lekken van informatie en het faciliteren van activiteiten met als doel criminaliteit, samengevat als het bieden van hulp, het meest zichtbaar zijn als integriteitsschendingen.

2

De tweede learning in deze serie zal gaan over de mechanismen die niet-integer gedrag doen ontstaan en in stand houden.

Bronnen/achtergronden

- **Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties**
Handboek Integriteitsonderzoek ↗ (PDF)
- **Bureau Integriteitsbevordering Openbare Sector**
Leidraad motieven voor niet-integer handelen ↗ (PDF)
- **Buijt, R. & Eski, Y. (2014)**
Om een integere haven. Een criminologisch onderzoek naar niet-integer gedrag van medewerkers in de haven van Rotterdam. Onderzoek vervaardigd in het kader van het Programma Integere Haven.
- **CAOP**
Integriteit 2025 ↗ (PDF)
- **Nelen, H. & Kolthoff, E. (2017)**
Georganiseerde Criminaliteit en Integriteit van Rechtshandavingsorganisaties. Den Haag: WODC.
- **Huberts, L.W.J. (2005)**
Integriteit en integritisme in bestuur en samenleving. Wie de schoen past... Amsterdam: VU.